

Рецензия

от проф. д-р Александър Любомиров Рангелов

на дисертационния труд на Янко Василев Йорданов на тема „ Китайската политика за сигурност в съвременната система на международните отношения: последиците за Европейския съюз”, за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право (Международно право и международни отношения)

Дисертационният труд „ Китайската политика за сигурност в съвременната система на международните отношения : последиците за Европейския съюз ” е с обем 256 страници , структуриран във въведение, четири глави, заключение, използвана литература. Литературната справка съдържа 51 заглавия на кирилица и 159 заглавия на латиница, официални документи , множество доклади на международни организации , материали от печатни и електронни издания . Реквизитите , присъщи на процедурата по защитата са представени от 4 публикации (две на английски език) и отразяват съществени аспекти на темата на изследването. Сътворен е сериозен изследователски продукт, отличим с работеща структурна организираност , осигурила плодотворен повествователен ритъм . Енергичният наратив, дисциплиниран в изследователското си пътешествие от предметно зададените рамки , синтезира достоинства на добре разграфени тематични полета , за да сглоби неусетно съдържателните референции на дисертацията.

Архитектониката на повествованието не поддържа negliжирането на полюси в релацията партньорство - съперничество , в чието предизвикателство се опитвам да постигна основните послания на изследването. Negliжирането би вдъхновило застинала в нерешителност дилема относно природата и перспективите в отношенията Китай – ЕС, а като банализирана схематизация , да асистира ампутацията на съществени неща от възможни , структуроопределящи аспекти на отношенията между Брюксел и Пекин , включително на особени белези в профила на последиците от посоките на развитието им . Снемането на съмненията относно принципите на подхода към естеството и формата на отношенията днес , за да не бъде стимулирана сюрреалистична режисура на проекциите им в бъдеще , влива енергия в изглеждащо маловажно , но принципно възражение-оправдано ли е алтернативи на отношения да бъдат оковани в драмата на познатия буриданов герой , за да се предостави привилегия на свенливо „предпоставена” геополитическа визия . Съдържателните резултати, записани в дисертационния труд са свидетелство , че „де-конструкцията” на отношенията в основополагащ , изчистен от политически импликации аналитичен дискурс , го е разграничила от рахитичните продукти на изкушила се от индулгенциите на политическото познавателна практика..

Модерните отношения в иконографията на международното политическо пространство споделят атрибутивния характер на съперничеството - без да е синоним на враждебност , то е неотделимо от тяхното битие. В геополитическото

артикулиране , при раздялата с „или” (партньорство,или съперничество) , за да даде простор на „и” , партньорството е мислимо като „предикат” на подобен тип отношения - като меко , конкретно целево организирано издание на съперничество , но все пак съперничество (видимо е и при привелигирано партньорство във формати с общностно споделени ценности) . Едва ли са маниерни свидетелствата , че не рядко тематизации на сложна проблематика , имплицирани от преподаващите се международни отношения , все още са обгрижвани от претенциозния архив на арахаизиран геополитически дискурс , който вместо да обяснява, индоктринира грубо теоретическо насилие върху същността на протичащите процеси. За да се лиши от възможността да ги познае в щедростта на работещ епистемологичен контекст.

Дистанцията от архаизирани дискурсивни практики , разполага още една „предпазна” методологизирана клауза - международните отношения и глобализацията се свят не трябва да бъдат мислени в теоретически интерпретации , екстраполирали епирично „конфигурирани” тенденции , ситуиран баланс на сили и възможности на субектите. Когнитивната отдаденост на аналитичната сетивност би била фиктивна , ако не е освободена от непродуктивното вглеждане в епикризата на амортизиран теоретически архив , за да е възможен нов поглед върху динамиката на процесите, изграждащи ситуативното пространство на „настоящото” . А то, настоящето, в дискурсивния прочит на Йорданов се оказва сложен пъзел , приютил качествено нови полета за приложение на сили и конкурентни игри между субектите - силови полета и конкурентни игри , в които като че ли традиционните победители , абонираните за успеха , вече нямат решаващи предимства. Китай репрезентира нещо съществено от новоизграждащата се картина , приютила новутвърждаващи се тенденции...

Отношения, мислени в удобствата на алтернативата партньорство **или** съперничество предполагат мистифицирано , метафизично съвпадение или отсъствие на интереси- и като актуалност и в стратегическа перспектива. Изследването е дистанцирано от подобна тематизация ,приела консенсусността на съперничеството като битие на обща ценност на нещо за субектите. Възприетата методологическата позиция е преодоляла алтернативността (партньорство , или съперничество) , за да се види богатството на отношенията в тяхната диалектичност . Нюанси в „двусъставна” теза , поощряват методологическо намигване към изследователския патос - геополитическо партньорство между ЕС и Китай се реализира рядко , без да се е установило открито геополитическо съперничество - но обгрижилото го удостоверение , че между Брюксел и Пекин не се е установило открито геополитическо съперничество , пренебрегва наличието на прокризисни проекции в отношенията. Сходни съображения , по-сетне , на други места , проектират геополитическо съперничество между двата субекта с аргументи , лишени като че ли от непоколебима основателност , но приютили импликации на политическото.

Йорданов ангажира изследователската си енергия с проблем , манифестиран от протуберансите в развитието на Китай- софистициран , все така тревожно „червен” гигант, а може би и поради това изкусително значим субект в модернизиращите се международни отношения - субект , фактор в преподаването на политическото пространство и най-вече , непренебрежимо присъствие в изграждането на евроазиатската архитектура на сигурност. Субект , с впечатляващ демографски потенциал , място на древна цивилизация , динамична национално обогрени идеология и енергична , технологично обновяваща се икономика и военна инфраструктура , за да се утвърди като системно изграждащ се , забележим фактор в полето на международната сигурност. Признатата актуалност и значимост на избора на темата на дисертацията е припозната и от г-н Йорданов с аргумента , че комплексното

разглеждане на проблемите на сигурността в модерната система на международните отношения би позволило да се разкрие взаимовръзката между трансформацията на системата и развитието на политиката за сигурност на един от основните ѝ актьори .

В увода (въведението) , където изследователската традиция регистрира локализациите на „технично-изследователската специфика” и подходи и методологически бележки относно особеностите на използвания инструментариум , са представени пестеливо , но убедително , обекта , предмета , целта и задачите , чието изпълнение е условие за постигането ѝ , профила на основната теза . Изповядани са основанията на добавката , разгърната в портфейл от „допълнителни въпроси” , записани като тематични проекции , улеснили работеща структура на повествованието и осигурили генерирането на добавена изследователска стойност , без да се проблематизира логично структурираното аналитично пространство, имплицирано от темата на дисертацията . Липсват убедителни основания за съмнение в заявеното, че основния патос в декларираната цел и ветрилото конкретизиращи я задачи е стимулиран от търсенето на отговор на основния въпрос – как трябва да реагира ЕС на развитието на китайската политика на сигурност в условията на трансформираща се система на международните отношения.

В архитектурата на изследването условно са обособени две двусъставни части-едната, приютила методологизиран наратив , дискутиращ на „освободено” от емпирични референции равнище основополагащи тези, дали живот на двете първи глави - „Политиката за сигурност в съвременния свят – влиянието на глобализацията и центросиловата конфигурация ” и „Китайската политика за сигурност (концепции, насоки на развитие, предизвикателства)”- и втори панел , чиято еманципирана логика го „приземява” , за да верифицира партньорството и / или съперничеството между Китай и ЕС по конкретни геополитически теми , да систематизира предизвикателствата пред обновяващата се китайска политика на сигурност („Китайската политика за сигурност - ситуационен анализ ”) , да обоснове препоръките към дневния ред в стратегическа „дълбочина” и най-вече да „претегли” перспективите (последниците) при изграждане на новия „етос” в отношенията („ Китайската политика за сигурност и последниците за ЕС ”) . Съдържанието на първата глава експлоатира ресурсите на двуединен подход , анализиращ системата на международните отношения в две основни перспективи – макроперспектива , ангажирана с процесите в системата , за да се прецизират способностите за формиране на партньорски реакции на глобалните предизвикателства за сигурността и микроперспектива , обсебена от анализ на външната политика на водещите центрове на сила , идентифициращ субектите, притежаващи силови способности да „конструират или поддържат формиращата се глобална архитектура ” – респективно да повлияват развитието на политиката на сигурност. Резюмираната идея - двете „концептуални линии се отчитат от центровете на сила при формирането на политиката им на сигурност” , включително и при изграждането на генералните линии на отношенията помежду им.

Записаната като съществена тенденция в модерните международни отношения , изразила динамичното им преструктуриране в условията на „продължаващ процес на глобализация” установява стратегическия контекст на изследването , а ред аналитични фигури, регистрирали , че Китай и други новоутвърждаващи се сили не индикират опити за „вътрешно” баласиране на американската доминация и че в „последните двадесет години” не е забелязано форматиране на съюзни връзки от държави , които да реализират реални действия за „външно” балансиране на американската доминация , са от структуроопределящо значение за познавателните насоки и съдържателния му успех . Различни , но убедително представени са основанията , обусловили отсъствието

на вътрешното балансиране (увеличаване на собствения потенциал) и „външното балансиране” (изграждане на съюзи) , които биха ерозирали американската привелигираност . Новина , преутвърждаваща статуквото и получила допълнителен ресурс от пестеливо разработени профили на основните центрове на сила в съвременния свят .

Основателността на констатациите за отсъствие на вътрешно и външно балансиране на американската доминация и внушаваща като че ли непреходност на статуквото , ленивост , застиналоост на международната система , не е споходена от радикализирани изкушения , които да „ отменят ” развитието на международната политическа среда . Разграничението е декларирано в признанието , че в системата продължава борбата за власт и основополагащо доказателство за това е , че политиката на сигурност в съвременните международни отношения **не е сменила фокуса си от силата** като съществен и водещ фактор. Доказателство е и продължаващото развитие от водещите държави на многомерни силови способности , като съществено нещо от платформата на съревнованието , а с това и на условията , поддържащи постепенната трансформация на международната система. В добре аргументираните позиции са записани и структуроповлияващи промени в относителната тежест на съставляващите на самата сила , описващи в нови перспективи топоса на основните играчи в международните отношения.

Втората глава е приела плодотворната идея , че дебатите за съдържанието на китайската политика на сигурност съдържа иманентно в себе си признанието на ролята на ККП в модернизацията на Китай , в модерен Китай , или , което е същото – на „базисната сделка ” , направила възможно контролирания мирен възход на Пекин . Пестелива историческа справка е полезен увод към съдържанието на основните концепции, конвергирали приоритетните усилия на ККП да се фокусира предимно върху вътрешните проблеми на страната , индоктринирани от динамичното й икономическо развитие. Проекциите на тази „съсредоточеност” са откриваеми в основните принципи на политиката на сигурност , отнасящи се до териториалната цялост на страната- с водеща цел , националното единство . Защитена е тезата , че идеята за националното единство, съчетала модерен китайски национализъм и пълен контрол върху територията на страната е намерила най-пълен израз във формулата „една държава , две системи”. Формула-принцип , вместена напълно в идеята за национално единство, поддържаща политиката за „един Китай”. Регистрирани са и необходимите основания, аргументиращи тезата ,че с политиката на мирен възход, Китай дава сигнали за управляемост на развитието си по начин , позволяващ предотвратяването на конфликти , подобни на инфилтрираните в международната среда от бързото развитие на Германия и Япония през ХХ в. В подобен контекст е обоснована и приоритетната значимост на изграждането на регионална среда на сигурност , която да благоприятства китайските интереси.

Увлекателното четиво, ангажирано с промисляването на отбранителната политика на Китай , задълбочава познанията ни за новите исторически мисии , чиито обобщен патос в обновените си проекции , не само че преутвърждава традиционния фокус върху мястото на ККП в обществения живот, но и акумулира енергията на новите теми, породени от растящата роля на Пекин в международните отношения. Модернизирането на въоръжените сили е посочено като основна насока в развитието на политиката на сигурност , обхващащо всички родове и видове войски , за да се съкрати драстично разликата във военните способности на страната с основните сили в международния живот, но модернизирането е мислено в контекста , утвърждаващ постижимостта на целите му чрез предимствата на икономическите приоритети . От допълнителни размишления като че ли се нуждае тезата ,че модернизацията на

въоръжените сили **не е водещ приоритет**, а част от цялостния модернизационен процес на страната.

Съдържателно дисциплинираният наратив, разкрива полезни неща от специфична материя, свързана със структурни измерения на отбранителната политика на Китай-структура и управление на въоръжените сили, развитие на оперативната доктрина, военната дипломатия и ядрената стратегия, не по-малко любопитни, но съдържателно оправдани добавки за политиките в областта на културата и образованието мислени като елементи на националната сигурност и с технологичните особености на процеса на вземане на решения по въпросите на сигурността и т.н и пр. Системните изпитания на анализа на съставляващите в развитието на отбранителната политика на Китай са капитализирали аргументите му в извода, че независимо от икономическия си възход „фабриката на света” не е изградила „необходимия военен, политически (!?) и технологичен потенциал, който да му позволи да претендира да бъде водещ център на сила в глобален мащаб” (131). Неоспорим извод, резервирал привелигирана утеха за Китай - „да се види в средносрочен план като водеща регионална сила” (131).

Ситуационният анализ на китайската политика за сигурност, изпълва съдържанието на третата глава с щедри аргументи, придали допълнителна тежест на регистрирания в предходната глава извод. Вътрешни проблеми, правата на човека, проблеми, свързани със запазване на териториалната цялост, регионални и глобални импликации върху заплахите за сигурността са важните неща в микса, установен като траен контекст в развитието и структурирането на китайската политика за сигурност. Като че ли не е особено убедителен (не само в скромния си обем) финалният параграф, мислен в структурата на третата глава като заключителен етюд, резюмирал основните измерения на модела на китайската политика за сигурност. „Устройственото” му ядро и структура са доста аморфни, за да бъдат разпознаваеми преди всичко в грижливо систематизираните цитирания на принципи на политиката за сигурност, разположени на вътрешно, регионално и глобално равнище. Теоретическото им артикулиране е развито в предходни глави - „базисната сделка”, като основен елемент на вътрешен обществено-политически консенсус, концепцията за мирен възход като основен „консенсусен” (!) елемент на регионалната политика за сигурност, участието в международни организации като продуктивен подход за постигане на нов международен статус, без да е преследвано балансиране на структурното превъзходство на САЩ - но във финалните акорди на тази част базисните елементи са обгрижени с добавката, че като цели и „приоритетни линии” са постижими с активизъм, прегърнал аргументите на **мирните средства (202)**.

Тематизирана проблематика в тази полезна за изследването глава е разположена в „приземен когнитивен контур”, проблематизирал в обособени фонове контексти значими неща от записаното в дилемата партньорство, или съперничество. Манифестираните сюжетни основания не я преодоляват и въпреки регистрирания по отделни теми потенциал на сътрудничество (дефинираните в Стратегически дневен ред на сътрудничество до 2020 г. между Китай и ЕС общи цели, визиращи мира и сигурността, устойчивото развитие, контактите между хората), засега на стратегическо равнище практически не е регистрирано особено задълбочаване на сътрудничеството от Китай и ЕС. Привидяни са множество основания за това, идентифицирани преди всичко в повлиявания на значим брой проблемни области-политиката по правата на човека и свързания с нея тибетски въпрос, предизвикателствата за ЕС в икономическите и търговски отношения с Китай, предоставяне на Пекин на статут на пазарна икономика и т.н. И още и най-вече - в „разминаване на интересите и подходите”, артикулирано вече по-експлицитно, в

съдържанието на четвъртата глава, обсебено от проблемите и предизвикателствата пред стратегическото партньорство ЕС-Китай, от работния потенциал на представения концептуален подход за структуриране на дневния реид на отношенията и от препоръките към политиката на Брюксел към Пекин.

Показател за наличието на различия не само по политически, но и по търговско-икономически въпроси, са практически замразените преговори за сключване на споразумение за партньорство и сътрудничество, което би очертавало рамката на отношенията между Пекин и Брюксел. Фактически отсъствието на напредък преутвърждава допуснатата неопределеност, че между тях е възможно както сътрудничество (партньорство), така и съперничество. Епистемологическа мимолетност, възможна по-скоро в контекста на атестираната привелигирана теза за необходимостта, стратегията на ЕС към Китай „да е насочена към сътрудничество, към генериране на конкретни взаимноизгодни партньорства в Азиатско-Тихоокеанския регион и по глобални въпроси, както и да бъде разположена в цялостния комплекс от стратегически партньорства на ЕС“ (6). Хипотетичното партньорство тук и сега е проблематизирано от множество пречки от различно естество, за да обслужат потенциала на съперничеството. Редом с този неутешителен извод са легитимирани претенциите за промислени необходими основания, апелиращи за конструктивни взаимодействия между ЕС и Китай – и по –специално, чрез идентифицирането на плодотворни територии за сътрудничество във фундаменталната проблематика на сигурността.

Геополитическото партньорство и съперничество експлоатират ресурса на основни елементи, разрешаващи промислането на първото като вид отношение на мотивирано сътрудничество, а второто – като отношение на надпревара, чийто потенциал може да го трансформира в различни по качество състояния на враждебност. Тематизираните предизвикателства, имплицирани от компонентите, видовете и формите на геополитическо партньорство и геополитическо съперничество и мястото им сред другите „взаимоотношения“ в международните отношения декларира сериозна теоретическа култура и изследователски потенциал, реализирани на отрядно политико-философско равнище. Последната, четвърта глава, експонира визиите на концептуален подход за структуриране на дневния ред на отношенията ЕС-Китай и систематизиран портфейл от препоръки за политиката на Брюксел спрямо Пекин – е от съществено значение в щедрия си обем за целите на изследването.

Изследването е напуснало привилегиите на методологизираното равнище, за да се потопи в практиката на реалните отношения с надеждата за верификация на основополагащи хипотези. Фалшиви дилеми, приписани в реалните отношения тук вече са терминирани от политическата продукция на субектите. Щедър, но не излишен жест е своеобразното въведение, ангажирано с преглед на отношенията между ЕО и Китай. Специално внимание заслужава нарочния преглед на проблемите и предизвикателствата в **стратегическото партньорство ЕС – Китай**, открил особената еруптивна роля на политическите теми в развитието на отношенията при отсъствието на институционализиран механизъм за сътрудничество. Не са пренебрегнати и проблеми от икономически и търговски характер, индикиращи макар и в омекотена, цивилизована версия, непреходността на съперничеството.

Теоретико-практическият заряд на четвъртата глава резюмира апробираните в различни сегменти на международните отношения и по различни проблемни предизвикателства действеност на ресурсите на сътрудничеството, за да инсталира в пестелив концептуален подход, структуриращ дневния ред на отношенията ЕС – Китай основополагащата теза, че Пекин по-скоро трябва да бъде **ангажиран, а не изолиран, или съдържан**. Диалогът и сътрудничеството като водещи начала в профила на

ефективното разгръщане на стратегията на ЕС , предполагат диверсификация на политиката спрямо Китай в три основни направления , индикиращи различни степени на свобода в артикулацията на прагматично ориентираните, непосредствени политики. Триадата проблемни групи е представена от въпроси от първостепенна важност за Китай, чиято особена чувствителност налага , деликатно, съдържано отношение от ЕС по отделни теми ; от въпроси от базисно значение за ЕС, по които Брюксел не е готов да прави компромиси и кръг от предизвикателства , в който са индикирани вече общи действия и двете страни имат общи дългосрочни цели . Обвързани с различни стратегемеи , елементите на триадата режисират различен потенциал в стратегията за сътрудничество и различни възможности за влияние. Нима е оспоримо заключението че икономическата либерализация на Китай трябва да бъде насърчавана от сътрудничеството с ЕС , за да се окаже в дългосрочна перспектива сред основните фактори, които да направят възможна политическа либерализация.

Логично аргументираните изводи са потвърдени проекции на тезата , че макар посоката на отношенията между ЕС и Китай да е партньорството, практически в геостратегическата сфера то не се случва често . Обобщена констатация, регистрирала наличието на конкуренция между двата колоса, мислена като белег на съперничество , за да остане неясно защо тя , конкуренцията , спонсорира „възпрепятстването на партньорството” . Защитена е и позицията , че партньорството не е хипостазирано като даденост , че то е регистрирано едновременно по конкретни цели в полето на взаимодействията . Потвърдени са хипотези , че затрудненото партньорство между Китай и ЕС е функция на все още не разгърнат взаимен интерес, на инерционно самовглъбяване на Китай върху вътрешните си проблеми , имплицирани от динамизма на развитието му. „Практическият ” контекст, регистрирал партньорството като общностно взаимодействие на „нуждата” , индикира ситуативни характеристики , трудно уловими от „чистата” теоретическата инвентаризация. ”Нуждата” има конкретно - историческа физиономия , но е нужда , чиито вариации и превъплъщения обуславят конкретиката на партньорството, ерозиращо еруптивният потенциал на догматизирани политически теми. В прогностична перспектива са налице и трохи от волунтаристки изкушения , припознати в защитената предопределеност на партньорството , имплицирано от волята и решимостта на страните да работят заедно, ”базирани върху осъзната нужда от сътрудничество”...

Регистрираните изводи в заключението не са дописани – те са аргументирани от логиката на изследването и систематизират основните аргументи , защитили основополагаща му теза . Екзотични, с привкус на „дописаност” , макар и не излишни , са препоръките към българската външна политика . Патриотичният оглед на основни теми на българската външна политика , видял в традициите на българо-монголските отношения сериозен потенциал , поставил България „ сред основните подръжници на допълнителното задълбочаване на сътрудничеството на ЕС с Улан Батор...и на разглеждането в перспектива на тази страна като стратегически партньор” (244) , редом с друга предпоставена препоръка , привидяла , че „засилвайки основното си партньорство със САЩ , страната може да бъде важен елемент от действията за повишаване на способностите на ЕС за управление на процесите в международната система ”(244) наистина създават ведро настроение.Но не само с „препоръките” е накърнена иначе похвалната изследователска дисциплина , а и с допуснатото дискутиране в заключението на евристичния потенциал на теоретически подходи (представителите на структурния реализъм и класическия преход на силата ; концепцията на Чарлз Купчан за мирната промяна на международния ред) , или с добавените тематични докосвания –при иначе наистина несъмнената им важност - на сложния комплекс от отношения между Китай и САЩ...Плахите възражения към

присъствието в заключението на препоръки, дискусии и съпътстващи тематични докосвания, са продукт на строгостта на изследването, предполагаща рекапитулация на аргументирани изводи относно доктриналната специфика на китайската политика на сигурност в съвременните международни отношения и на последиците за ЕС.

Обосновани са претенциите на г-н Йорданов за научни приноси, мислени като добавена стойност (реализирано е системно изследване на китайската политика на сигурност; създаден е модел на политиката на сигурност; отношенията ЕС-Китай са изследвани не само в тесните рамки на двустранния им дневен ред, но в по-широкия контекст на стратегическите партньорства на ЕС; формулирани са препоръки за развитие на политиката на ЕС към Китай и т.н.), чиито обобщен израз обогатява и прецизира теоретическата база за разбирането на „геополитическото партньорство“ и „геополитическото съперничество“ и валидизира съдържателно изследователския продукт. Съдържанието на дисертационния труд споделя конвенцията за относителна концептуална завършеност. И нещо не по-малко ценно, като свидетелство за полезност – изследователският продукт подобно на роман с отворен финал, репликира нови хоризонти за системни изследователски усилия в тази сложна предметна област.

Представеният за защита дисертационен труд има достоинства на завършено научно изследване. Демонстрирани са убедителни качества на изследовател, притежаващ сериозен теоретичен потенциал. Значим изследователски проблем е намерил научнообосновани решения. Регистрираните резултати имат приносен характер и профилират привлекателната теоретическа самоличност на автора. Несъмнените достоинства на дисертационния труд ми дават основание да предложа на Научното жури да ги приеме с позитивен вот, като **присъди** на Янко Василев Йорданов образователната и научна степен „доктор“.

9.09.2014 г.

Проф.д-р А.Рангелов